
Ecoscan Abrikoosstraat, Utrecht

Verkennd onderzoek naar beschermde flora en fauna

2 februari 2009

Verantwoording

Titel	Ecoscan Abrikoosstraat, Utrecht
Opdrachtgever	Woningbouwcorporatie Mitros
Projectleider	drs. F. Aarts
Auteur(s)	drs. J. Reimerink
Uitvoering veldwerk	drs. J. Reimerink
Projectnummer	4615234
Aantal pagina's	20 (exclusief bijlagen)
Datum	2 februari 2009
Handtekening	

Colofon

Tauw bv
afdeling Water
Australiëlaan 5
Postbus 3015
3502 GA Utrecht
Telefoon (030) 282 48 24
Fax (030) 288 94 84

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom. De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001.

Kenmerk R001-4615234RJR-ibs-V01-NL

Inhoud

Verantwoording en colofon	3
1 Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding en doel.....	7
1.2 Natuurbeschermingswetgeving	7
1.3 Onderzoeksmethode	8
1.4 Belangrijke uitgangspunten	8
2 Locatie, ontwikkeling en soorten.....	9
2.1 Situatie	9
2.2 Beoogde ontwikkeling	10
2.3 Verwachte soorten	10
2.4 Samenvatting verwachte tabel 2 en 3-soorten	12
3 Toetsing Flora- en faunawet.....	13
3.1 Inleiding	13
3.2 Toetsing aanwezige soortgroepen	13
3.3 Conclusies toetsing Flora- en faunawet	14
4 Conclusies en aanbevelingen	17
4.1 Flora en faunawet.....	17
5 Literatuur.....	19
5.1 Literatuur	19
5.2 Internetbronnen	19

Bijlage(n)

1. Toelichting natuurbeschermingswetgeving

Kenmerk R001-4615234RJR-ibs-V01-NL

1 Inleiding

Dit rapport bevat een toetsing van de beoogde ontwikkeling op de vigerende en relevante natuurbeschermingswetgeving. Onderstaand inleidend hoofdstuk bevat (elementaire) informatie over de ontwikkeling in relatie tot de natuurbeschermingswetgeving en de wijze waarop hieraan is getoetst.

1.1 Aanleiding en doel

In opdracht van Woningbouwcorporatie Mitros heeft Tauw onderzoek gedaan naar de consequenties van natuurwetgeving voor de wijkvernieuwing rondom de Abrikoos- en Druifstraat. De beoogde ontwikkelingen en activiteiten zijn nader beschreven in hoofdstuk 2.

In deze rapportage wordt antwoord gegeven op de vraag:

Welke natuurbeschermingswetgeving is voor de beoogde ontwikkeling/activiteit van belang, in hoeverre is de beoogde ontwikkeling mogelijk strijdig met deze wetgeving en welke consequenties zijn daar aan verbonden?

1.2 Natuurbeschermingswetgeving

De huidige natuurbeschermingswetgeving kan worden onderverdeeld in soortbescherming en gebiedsbescherming.

- Soortbescherming wordt gewaarborgd door de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt inheemse dier- en plantensoorten, waarbij onderscheid wordt gemaakt in verschillende beschermingscategorieën. Voor alle activiteiten met een mogelijk effect op beschermde dier- en plantensoorten is toetsing aan de Flora- en faunawet noodzakelijk
- Gebiedsbescherming wordt gewaarborgd door de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet beschermt Natura 2000-gebieden en Beschermde natuurmonumenten. Voor activiteiten met een mogelijk effect op deze gebieden is toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 noodzakelijk
- De planologische bescherming van gebieden aangemerkt als Ecologische Hoofdstructuur vindt primair plaats bij ruimtelijke procedures en andere vergunningaanvragen. Een uitgebreide beschrijving met betrekking tot natuurbeschermingswetgeving is opgenomen in bijlage 1

Voor de beoogde ontwikkeling is alleen de Flora- en faunawet van toepassing.

1.3 Onderzoeksmethode

De mogelijke aanwezigheid van beschermde planten- en/of diersoorten is in eerste instantie bepaald aan de hand van de volgende gegevens.

- Vrij beschikbare gegevens van het Natuurloket
- Regionale en landelijke verspreidingsatlassen en -data
- Een oriënterend veldbezoek op 27 november 2008

Op basis van habitateisen, het oriënterend veldbezoek en deskundigenoordeel zijn alleen de soorten opgenomen die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden. Het veldbezoek betreft geen volledige inventarisatie, maar is erop gericht te controleren in hoeverre soorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen of in hoeverre de locatie voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen.

Ten aanzien van vigerend beleid, soortspecifieke informatie en andere gegevens is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Een totaaloverzicht is opgenomen in het slothoofdstuk Literatuur.

1.4 Belangrijke uitgangspunten

De tuinen tussen de bebouwingslinten waren niet toegankelijk tijdens ecoscan. De natuurwaarden in dit deel van het plangebied zijn daarom alleen van een afstand beoordeeld. Op basis van deskundigen oordeel is echter een goede inschatting te maken van de aanwezige natuurwaarden.

2 Locatie, ontwikkeling en soorten

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de huidige en toekomstige staat en gebruik van de planlocatie en verwachte soorten op basis van verspreidingsgegevens.

2.1 Situatie

Om (globale) locaties aan te duiden wordt in de ecologie veel gebruik gemaakt van een raster van kilometerhokken. Verspreidingsgegevens van dier- en plantensoorten worden veelal per kilometerhok gedocumenteerd. Het plangebied ligt volledig in kilometerhok 135-457.

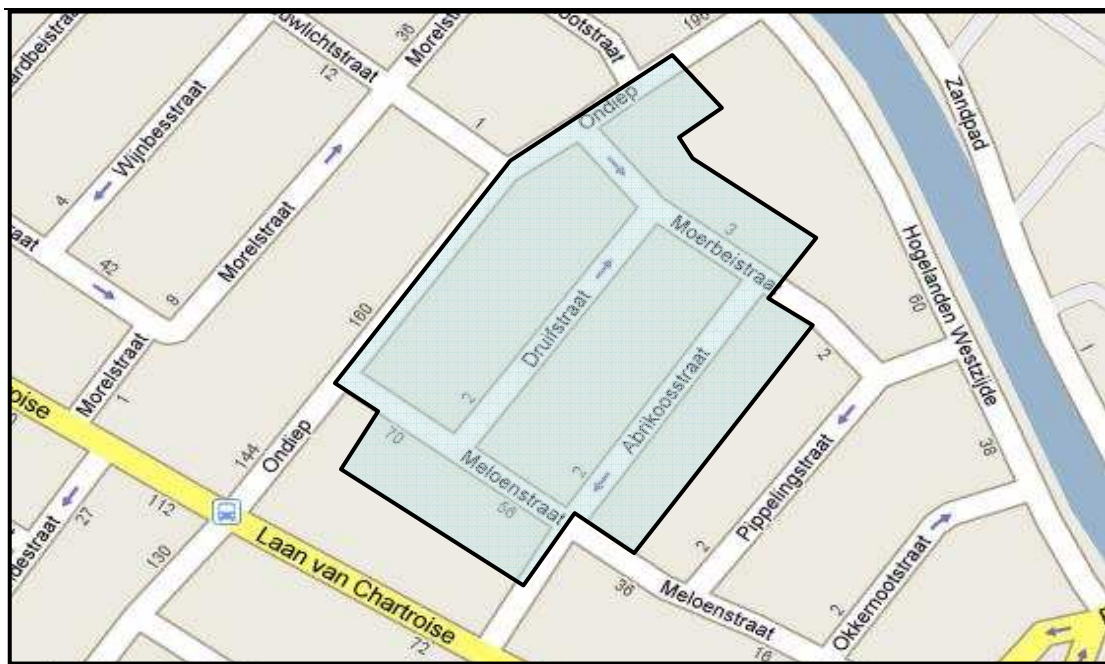
Onderstaande figuur 2.1 geeft de ligging van het plangebied en de kilometerhokken weer.

Figuur 2.1. In deze figuur is de ligging van het plangebied weergegeven (globaal begrensd, rode contour), en de grenzen van de kilometerhokken (oranje lijnen).

Het plangebied is gelegen in de wijk Ondiep in Utrecht. Het betreft het deel van Ondiep, dat is gelegen aan de noord-oostzijde van de Laan van Chartreuse en ten zuidoosten van de straat

Ondiep. Het plangebied bestaat uit enkele rijen woonhuizen (of delen daarvan) langs de straten Ondiep, Druifstraat, Abrikoosstraat, Meloenstraat en Moerbeistraat (zie figuur 2.2). Tussen de bebouwing bevinden zich tuinen met daarin schuurtjes en enkele bomen. In de Meloenstraat staan tevens enkele grotere bomen. In de rest van de wijk is zeer weinig tot geen openbaar groen aanwezig. Met uitzondering van de tuinen is al het oppervlak verhard.

Figuur 2.2. Woningen die gesloopt worden.

2.2 Beoogde ontwikkeling

In het plangebied worden 173 woningen gesloopt en vervangen door nieuwbouw. In totaal worden 180 nieuwe woningen teruggebouwd. De nieuwbouwwoningen bestaan uit twee bouwlagen met een kap. De woningen aan het Ondiep ten noorden van de Moerbeistraat worden drie lagen met kap.

2.3 Verwachte soorten

Om een effecttoetsing uit te kunnen voeren, dient bepaald te worden welke beschermde dier- en plantensoorten kunnen aanwezig zijn. Onderstaand zijn de verwachte aanwezige soorten van de Flora- en faunawet weergegeven.

In de Flora- en faunawet wordt onderscheid gemaakt in drie tabellen beschermde soorten: tabel 1-soorten (niet bedreigd), tabel 2-soorten (beschermd) en tabel 3-soorten (strikt

beschermd). Voor tabel 1-soorten geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen en bestendig beheer, onderhoud of gebruik en worden in dit rapport niet specifiek benoemd.

Uit de gegevens van het Natuurloket blijkt dat het gebied waarin het plangebied ligt met wisselende mate van volledigheid is onderzocht op het voorkomen van de verschillende soortgroepen uit de drie beschermingscategorieën. Op basis van verschillende literatuurbronnen is nader bekeken welke door Flora- en faunawet beschermde soorten (tabel 2 of 3) in of in de omgeving van het plangebied voorkomen. Op basis van habitateisen, het oriënterend veldbezoek en deskundigenoordeel is een selectie gemaakt van de soorten die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden.

NB. Hoewel vleermuizen zoogdieren zijn, worden deze vanwege hun afwijkende eigenschappen als afzonderlijke groep behandeld.

Flora

De vaatplanten in dit kilometerhok zijn goed onderzocht door Natuurloket. Er zijn vier strikt beschermde soorten (tabel 2 en 3) waargenomen in dit kilometerhok. Deze zijn waarschijnlijk aangetroffen langs de Vecht of op het RWZI terrein. Tijdens het veldbezoek is gebleken dat zich in het plangebied geen geschikte locaties (zoals vochtige muren of voedselarme terreinen) bevinden die geschikt zijn voor beschermde flora. Beschermde flora wordt dan ook niet verwacht in het plangebied.

Vleermuizen

De bebouwing in de wijk Ondiep is geschikt voor vleermuizen. In de nabijgelegen Kleine Wijk in Ondiep heeft Tauw tijdens een eerder vleermuizenonderzoek (Tauw, 2007) een verblijfplaats van Gewone dwergvleermuizen aangetroffen. Uit dit onderzoek is ook gebleken dat de aanwezigheid van verblijfplaatsen in overige delen van Ondiep aannemelijk is. Het type bebouwing is sterk vergelijkbaar. De Gewone dwergvleermuis komt op veel plaatsen in Nederland voor (Limpens et.al. 1997). Deze soort verblijft in gebouwen en kan gebruik maken van kieren, spleten en gaten in de bebouwing (voegen, onder dakpannen, windveren etc.). Grote foerageergebieden zijn niet aanwezig in de wijk, de Gewone dwergvleermuizen kunnen echter voor kortere perioden gebruik maken van het groen in de tuinen als foerageergebied. De Vecht is tevens dichtbij en vormt een zeer geschikt foerageergebied voor de vleermuizen. Doorgaande vliegroutes worden niet verwacht in de wijk, omdat de wijk geen onderdeel is van een doorlopende lijnvormige structuur.

Vogels

De soortgroep vogels heeft een bijzondere status: Vaste verblijfplaatsen én functionele omgeving van een aantal specifieke vogelsoorten zijn jaarrond beschermd (zie bijlage 1). Gedurende het

broedseizoen zijn tevens *alle* broedende vogels, de in functie zijnde nesten én de functionele omgeving hiervan beschermd.

In het plangebied kunnen zich jaarrond beschermde nestplaatsen bevinden van de Gierzwaluw (SOVON, 2002). Deze soort nestelt in holten onder de dakpannen of andere openingen in gebouwen. Meer algemene vogelsoorten die veel voorkomen in stedelijk gebied zoals de Koolmees en Merel kunnen ook broeden in bomen en struiken in de tuinen van de wijk.

Overige soorten

Voor de soortgroepen Zoogdieren, Amfibieën, Reptielen, Vissen, Dagvlinders, Libellen en overige ongewervelden is geen geschikte habitat aanwezig in het plangebied of de verspreiding overlapt niet met het plangebied. Beschermde soorten uit deze soortgroepen worden dan ook niet verwacht in het plangebied. (Bos et al., 2006; NVL, 2002; Broekhuizen et al., 1992.; Natuurloket en RAVON)

2.4 Samenvatting verwachte tabel 2 en 3-soorten

Op basis van de verspreidingsgegevens uit de beschikbare literatuurbronnen en het oriënterend veldbezoek zijn in de onderstaande tabel 2.1 de soorten weergegeven, waarvan verwacht wordt dat deze in of in de nabije omgeving van het plangebied voor kunnen komen. In de tabel zijn alleen de strikt beschermde soorten opgenomen (tabel 2 en 3). De licht beschermde soorten (tabel 1), waarvoor veelal een vrijstelling geldt, zijn niet genoemd. Rode Lijst soorten zonder beschermde status zijn evenmin opgenomen.

Tabel 2.1 Beschermde soorten (tabel 2/3) die op basis van verspreidingsgegevens, veldbezoek en deskundigenoordeel in of in de nabije omgeving van het plangebied aanwezig kunnen zijn

Soortgroep	Verwachte soorten (tabel 2/3)
Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis (tabel 3)
Vogels (vaste verblijfplaatsen)	De Gierzwaluw, jaarrond beschermd Algemene Broedvogels, beschermd tijdens het broedseizoen
Overige soortgroepen	Worden niet verwacht in het plangebied

3 Toetsing Flora- en faunawet

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vraag: In welke mate worden door de Flora- en faunawet beschermde soorten planten of dieren door de beoogde activiteiten beïnvloed en is hiervoor een ontheffing van die wet noodzakelijk?

3.1 Inleiding

De bescherming van inheemse dier- en plantensoorten is vastgelegd in de Flora- en faunawet. De wet maakt onderscheid in drie categorieën beschermde soorten:

- Tabel 1-soorten: De meest algemene, niet bedreigde soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud
- Tabel 2-soorten: Beschermde soorten. Hiervoor geldt een vrijstelling bij bestendig gebruik of beheer en onderhoud wanneer wordt gehandeld volgens een geaccordeerde en door de initiatiefnemer onderschreven gedragscode
- Tabel 3-soorten: Strikt beschermde soorten bestaande uit de Habitatrichtlijnsoorten en een selectie van bedreigde soorten

Van deze soorten mag de zogenaamde 'gunstige staat van instandhouding' niet worden geschaad. Daarnaast kent de wet een zorgplicht. Deze zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend.

De soortgroep vogels heeft in de wet een bijzondere status: Vaste verblijfplaatsen én de functionele omgeving van een aantal specifieke vogelsoorten zijn jaarrond beschermd. Gedurende het broedseizoen zijn tevens *alle* broedende vogels, de in functie zijnde nesten én de functionele omgeving hiervan beschermd.

Planten- en diersoorten die op de zogenaamde Rode lijst zijn geplaatst, zijn bedreigd maar niet per definitie ook beschermd: dit is alleen het geval wanneer ze ook in de Flora- en faunawet als beschermde soort zijn opgenomen.

Een nadere beschrijving van de Flora- en faunawet is opgenomen in bijlage 1.

3.2 Toetsing aanwezige soortgroepen

In het vorige hoofdstuk is beschreven in hoeverre dier- en plantensoorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen en/of in hoeverre het voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen. De Flora- en faunawet gaat uit van het voorzorgsbeginsel en stelt dat effecten *met zekerheid* moeten kunnen worden uitgesloten. Wanneer effecten mogelijk zijn, en wanneer op basis van het oriënterend veldbezoek of actuele verspreidingsgegevens niet met

zekerheid vast te stellen is of een soort aanwezig is, kan daarom specifiek nader onderzoek noodzakelijk zijn. Ook bij het aanvragen van een eventuele ontheffing, dient de aanwezigheid van de betreffende soort aangetoond te worden.

In deze paragraaf is getoetst of het beoogde voornemen een effect kan hebben op de verwachte aanwezige beschermde soort(en).

Broedvogels algemeen

Sloop van gebouwen en verwijderen van bomen en struiken dient gezien te worden als een voor vogels versturende activiteit. Nestplaatsen van de Gierzwaluw kunnen hierdoor verdwijnen. De nesten van deze soort zijn jaarrond beschermd. Nader soortgericht onderzoek is noodzakelijk om te onderzoeken of er Gierzwaluwen nestelen in het plangebied. Dit onderzoek kan worden uitgevoerd in de maanden mei tot juli.

Ook voor andere broedende vogels kunnen de werkzaamheden versturend zijn. Ook als er geen gierzwaluwen in het plangebied aanwezig zijn dienen de sloopwerkzaamheden, het ruimen van tuinen en het kappen van bomen buiten het vogelbroedseizoen plaats te vinden of te starten. Het broedseizoen voor de meeste vogelsoorten loopt globaal van maart tot en met juli (exacte data soortafhankelijk).

Vleermuizen

Bij de sloop van de woningen in het plangebied is het mogelijk dat verblijfplaatsen van de Gewone dwergvleermuis worden vernield en de dieren worden gedood tijdens de sloop. Zowel de vleermuizen als deze verblijfplaatsen zijn beschermd door de Flora- en faunawet. Nader soortgericht onderzoek naar zomer en winterverblijfplaatsen van de Gewone dwergvleermuis is noodzakelijk om te controleren of de soort daadwerkelijk in het plangebied voorkomt én verblijft. Alternatief foerageergebied is in de omgeving aanwezig. Er wordt daarom geen effect verwacht van de kap van bomen en struiken in het plangebied.

3.3 Conclusies toetsing Flora- en faunawet

In de onderstaande tabel zijn de beschermde tabel 2 en 3-soorten uit de Flora- en faunawet opgenomen waarvan niet uitgesloten kan worden dat zij geschaad worden door de ingreep. Eventueel overtreden verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet zijn eveneens weergegeven.

Tabel 3.1 Daadwerkelijk aangetroffen of verwachte beschermde soorten (Ffw tabel 2 of 3) die mogelijk geschaad worden door de ingreep

Soortgroep	Soorten planlocatie	Verbodsbeperingen*
Broedvogels	Mogelijk aantasting van de Gierzwaluw, uitvoering buiten het broedseizoen voor overige soorten	Artikel 10 en 11
Vleermuizen	Mogelijk aantasting van de Gewone dwergvleermuis, tabel 3-soort	Artikel 10 en 11
Overige soortgroepen	<i>Geen (aantasting van) tabel 2/3-soorten</i>	<i>Niet van toepassing</i>

***Toelichting verbodsbeperingen tabel:**

Artikel 2: Zorgplicht en Zorgvuldig handelen ten aanzien van alle plant- en diersoorten, al dan niet beschermd

Artikel 8: Verbod: plukken, uitsteken, vernielen, beschadigen of verwijderen van beschermde planten

Artikel 9: Verbod: opsporen, vangen, bemachtigen, doden, verwonden van beschermde dieren

Artikel 10: Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren

Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen

Artikel 12: Verbod: zoeken, rapen, beschadigen, vernielen of uit nesten nemen van eieren

Artikel 13: Verbod: onder zich hebben van beschermde planten, dieren, eieren of producten hiervan

Algemeen / planning

Met name bij leegstand van de bebouwing is de kans op nieuwe vestiging van beschermde soorten aanwezig. De conclusies van dit onderzoek zijn daarom hooguit enkele jaren geldig.

Wettelijk kader nader onderzoek

De Flora- en faunawet gaat uit van het voorzorgsbeginsel en stelt dat een overtreding van verbodsbeperingen *met zekerheid* moeten kunnen worden uitgesloten. Wanneer effecten mogelijk zijn, en wanneer op basis van het oriënterend veldbezoek of actuele verspreidingsgegevens niet met zekerheid vast te stellen is of een soort aanwezig is, is daarom specifiek nader onderzoek noodzakelijk. Ook bij het aanvragen van een eventuele ontheffing, dient de aanwezigheid van de betreffende soort aangetoond te worden.

In dit geval is nader onderzoek noodzakelijk voor vleermuizen en gierzwaluwen. Mocht blijken dat een ontheffingsaanvraag nodig is, dan dient rekening gehouden te worden met proceduredtijd van drie tot zes maanden.

Kenmerk R001-4615234RJR-ibs-V01-NL

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Flora en faunawet

- Er worden beschermde vleermuizen verwacht in het plangebied. Nader soortgericht onderzoek naar zomer en winterverblijfplaatsen van de Gewone dwergvleermuis is noodzakelijk om te controleren of de soort daadwerkelijk in het plangebied voorkomt én verblijft
- Sloop van gebouwen en verwijderen van bomen en struiken dient gezien te worden als een voor vogels verstorende activiteit. Gierzwaluwen kunnen in het plangebied voorkomen en zijn jaarrond beschermd. Nader soortgericht onderzoek is noodzakelijk om te controleren of deze soort in het plangebied broedt
- Ook voor andere vogelsoorten zijn de werkzaamheden een verstoring. De werkzaamheden dienen daarom buiten het vogelbroedseizoen plaats te vinden of daarvoor te starten (zodat vogels er niet gaan broeden). Het broedseizoen voor de meeste vogelsoorten loopt globaal van maart tot en met juli (exacte data soortafhankelijk)
- Naast vleermuizen en broedvogels worden geen beschermde soorten verwacht in het plangebied

Kenmerk R001-4615234RJR-ibs-V01-NL

5 Literatuur

5.1 Literatuur

[Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay., I. Wynhoff en De Vlinderstichting, 2006]
De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nederlandse Fauna deel 7, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

[Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992]
Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[Nederlandse vereniging voor Libellenstudie, 2002.]
De Nederlandse Libellen (Odonata), Nederlandse fauna 4. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

[Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers, 1997]
Atlas van de Nederlandse vleermuizen (2^e druk). Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002]
Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

[Tauw 2007]
Ecoscan "Het Kleine Wijk", Utrecht. Onderzoek naar de ecologische waarden. November 2007.

5.2 Internetbronnen

www.minlnv.nl

www.natuurloket.nl

www.provincie-utrecht.nl

www.ravon.nl

Kenmerk R001-4615234RJR-ibs-V01-NL

Bijlage

1

Toelichting natuurbeschermingswetgeving

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt een groot aantal in Nederland voorkomende wilde dier- en plantensoorten. De beschermde diersoorten (vogels, vissen, zoogdieren, amfibieën, reptielen, insecten, et cetera) en ongeveer 100 plantensoorten zijn te vinden in tabellen, die deel uitmaken van de Flora- en faunawet. Niet elke soort is even zwaar beschermd, er wordt onderscheid gemaakt in verschillende categorieën:

Tabel 1: Algemene en niet bedreigde soorten

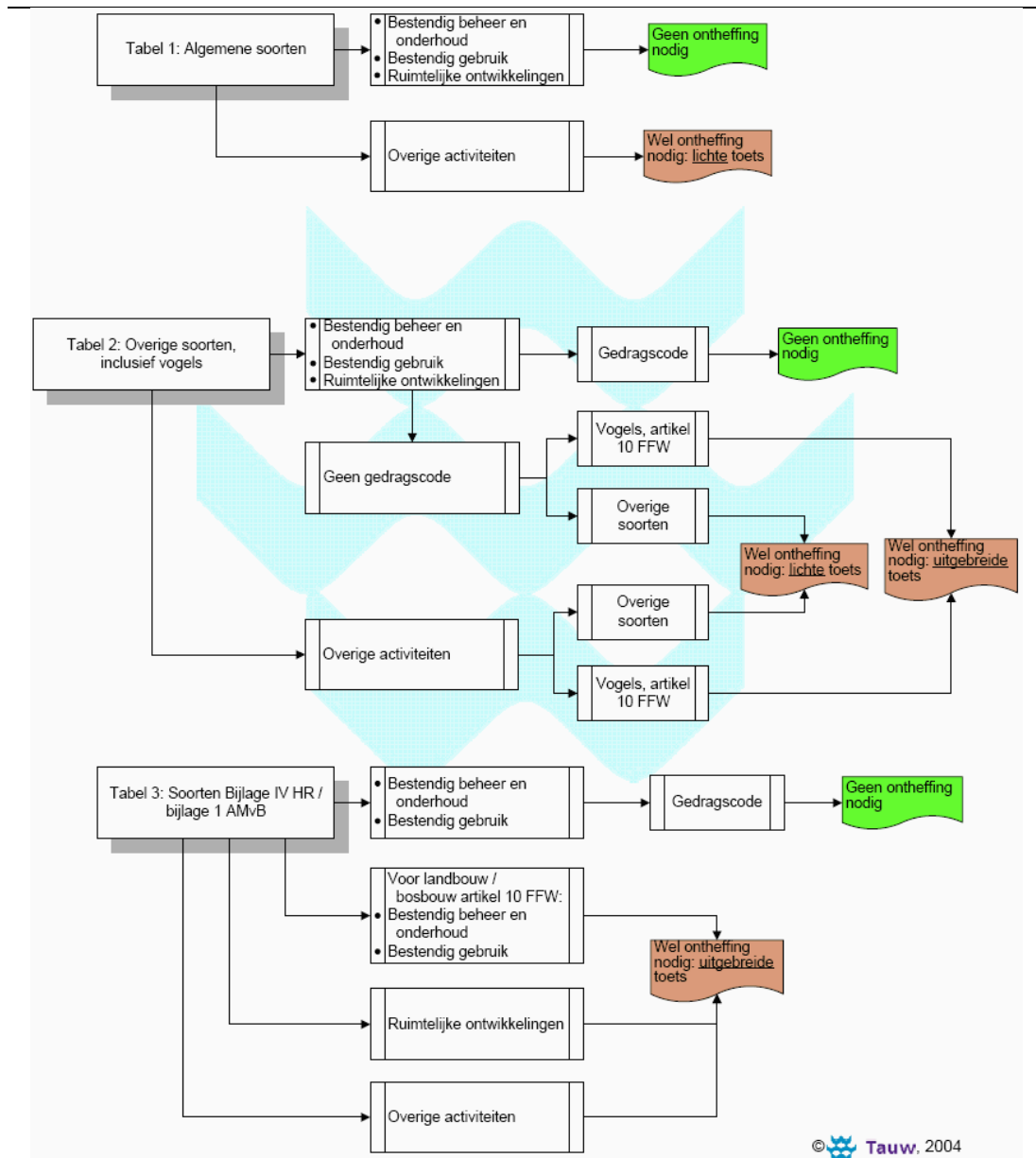
Tabel 2: Schaarse soorten

Tabel 3: Meest zeldzame en bedreigde soorten

Naast de genoemde groepen zijn gedurende het broedseizoen alle broedvogels, broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd. Tevens zijn vaste verblijfplaatsen van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd.

Op grond van de Flora- en faunawet is het verboden: “nesten, hopen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren behorende tot een beschermde inheemse soort te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren” (artikel 11 Flora- en faunawet). Ook is het verboden: “dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten” (art. 10 Flora- en faunawet). Tenslotte is het verboden: “planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen” (art. 8 Flora- en faunawet). Als er sprake is van overtreding van één van deze artikelen dan is het uitvoeren van een dergelijke activiteit alleen toegestaan met een ontheffing van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Voor een aantal beschermde soorten geldt echter sinds 23 februari 2005 een vrijstelling.

In het kader van de Flora- en faunawet is begin 2005 een Algemene Maatregel van Bestuur in werking getreden. De stelling dat voor alle beschermde soorten ontheffing moet worden verkregen voordat mag worden gestart met de werkzaamheden, is binnen deze AMvB ten dele losgelaten. Een aantal algemene soorten, de tabel 1-soorten, mag vanaf 2005 bij bepaalde activiteiten worden verstoord zonder dat daar vooraf een ontheffing voor is verkregen. Het gaat daarbij om de categorieën werkzaamheden ‘Beheer en onderhoud’ (bijvoorbeeld waterschapsbeheer, natuurbeheer, landbouw); ‘Bestendig gebruik’ (bijvoorbeeld recreatie of landbouw) en ‘Ruimtelijke ontwikkeling’ (bijvoorbeeld waterbouw, wegenaanleg). Activiteiten, die binnen deze categorieën vallen, kunnen onder voorwaarden zonder ontheffing worden uitgevoerd, óók als dit schadelijke effecten heeft voor bepaalde beschermde soorten. De zorgplicht blijft voor deze soorten echter gewoon gelden. Onderstaand is een stroomschema opgenomen met de bepalingen of een ontheffing van de Flora- en faunawet nodig is.

Stroomschema ruimtelijke ontwikkelingen en Flora- en faunawet

Zoals weergegeven in het stroomschema, geldt de vrijstelling alleen bij bepaalde activiteiten en alleen voor soorten vermeld in tabel 1. Voor de tabel 2 en 3 soorten is bij bepaalde activiteiten (zie schema) geen ontheffing wanneer deze activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de Minister van LNV goedgekeurde en door de initiatiefnemer geaccordeerde gedragscode.

Wanneer beschermde soorten worden aangetast die niet tot de algemene beschermde soorten behoren, dan moet een ontheffing worden gevraagd. Zoals weergegeven in het stroomschema gelden hiervoor verschillende criteria afhankelijk van de beschermde status:

Algemeen voorkomende beschermde soorten ('tabel 1-soorten')

Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen en bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik.

Overige beschermde soorten ('tabel 2-soorten')

Voor de overige beschermde soorten kan door het Ministerie van LNV ontheffing worden verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort (effecten op regionaal populatieniveau). Indien de gunstige staat van instandhouding van de soort wel in het geding komt, dienen mitigerende en/of compenserende maatregelen te worden getroffen.

Voor initiatiefnemers die individueel of gezamenlijk beschikken over een door het Ministerie van LNV geaccordeerde gedragscode die aangeeft op welke wijze rekening wordt gehouden met beschermde soorten geldt voor deze soorten eveneens een vrijstelling.

Extra beschermde soorten ('tabel 3-soorten')

Voor extra beschermde soorten kan alleen ontheffing voor ontwikkelingen worden verleend indien aan de volgende criteria wordt voldaan:

- Er bestaat geen andere bevredigende oplossing; Dat betekent dat er alternatieven (zowel voor de locatie als voorgenoemen ruimtelijke ingreep) onderzocht moeten worden voor de in het geding zijnde activiteit.
- Er is sprake van de belangen, vermeld in art. 75, lid 4, sub a of genoemd in art. 2 van Vrijstellingsbesluit. Een essentiële ontheffingsgrond voor een ruimtelijk project of plan komt naar voren in art. 2 van het Vrijstellingsbesluit. Ontheffing kan worden verleend indien er sprake is van "dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale en economische aard, en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten".
- Er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van de instandhouding van de soort op populatieniveau. Bij tabel 3-soorten kan het zijn dat schade aan een relatief klein aantal individuen reeds van invloed is op een (deel) populatie.

Indien de gunstige staat van instandhouding van de betrokken soort(en) in het geding komt, dienen maatregelen te worden genomen om de instandhouding te garanderen. Dat kan door mitigerende en zonnodig compenserende maatregelen te nemen. Of en welke mitigerende en/of compenserende maatregelen nodig zijn, kan de minister van LNV in de voorschriften bij de vergunning aangeven, veelal op voorstel van de initiatiefnemer.

Vogels

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. Voor het verstoren van broedende vogels tijdens het broedseizoen wordt in principe geen ontheffing verleend. Voor het aantasten van vogels geldt een zware toets, vergelijkbaar met die van tabel 3-soorten, waardoor de Minister enkel ontheffing verlenen kan voor overtreding van artikel 10 (opzettelijk verontrusten) nádat de uitgebreide toets doorlopen is.

Voor het aantasten van vaste verblijfplaatsen voor diverse vogelsoorten is ook een ontheffing nodig. Deze soorten zijn door de beoordelende instantie (DLG) enkele malen aangepast. Onder andere de Gierzwaluw wordt naar verwachting spoedig aan de lijst toegevoegd [Flora- en faunawet bijeenkomst NGB, januari 2009]. De meest recente rechtsgeldige versie van de lijst noemt de volgende soorten [DLG werkdocument, 2007]: Bosuil, Steenuil, Kerkuil, Ransuil, Oehoe, Groene specht, Zwarte specht, Grote bonte specht, Boomvalk, Torenavalk, Slechtvalk, Rode wouw, Zwarte wouw, Zearend, Wespindief, Buizerd, Sperwer, Havik. Daarnaast dient

nesten van Zwarte kraai en Roek in sommige gevallen behouden te blijven als basis voor nestgelegenheid van een deel van bovenstaande (roof)vogels.

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen; artikel 2, lid 1. De tekst daarvan is als volgt: "Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, evenals voor hun directe leefomgeving. artikel 2, lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken."

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is."

Over de Rode lijst

De Rode lijsten hebben geen wettelijke status. Soorten die op de Rode lijst zijn geplaatst, zijn alléén beschermd als ze ook in de Flora- en faunawet als beschermde soort zijn opgenomen. Een deel van de meest bedreigde dier- en plantensoorten heeft overigens eenzelfde status als de Habitatrichtlijnsoorten (zie eerder in deze bijlage onder *extra beschermde soorten*).